

Sveriges elförsörjning

Ny chockavgift drabbar fjärrvärmekunder

Makarna Boije af Gennäs måste betala "nyanslutningsavgift" på flera hundratusen kronor annars stänger kommunbolaget av värmen. Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

De hotas av en ny sorts avgift på uppåt 400 000 kronor – annars kopplas de bort från det kommunala värmesystemet. "Får kommunala bolag verkligen bära sig åt så här?", frågar sig villaägaren Christer Boije af Gennäs.

Johan Hellekant
Publicerad 06:59

Det började med en enkel kallelse till ett möte i Folkets hus. Över en kopp kaffe och smörgås kom chockbeskedet att villaägarna måste betala det kommunala fjärrvärmebolaget för ett nytt värmenät genom ”nyanslutningsavgifter” på uppåt 400 000 kronor per villa.

I stormens öga befinner sig Christer och Margareta Boije af Gennäs.

Deras villakvarter är rofyllt och skogigt beläget några stenkast från Mälaren. Men här längs Norrskogsvägen och Hirdvägen i Botkyrka kommun kokar känslorna.

Makarna Boije av Gennäs har varit trogna fjärrvärmekunder i 50 år, alltsedan de köpte sin villa 1972 då anslutningen dessutom var obligatorisk.

– Beskedet från Södertörns fjärrvärmebolag, SFAB, är att det behövs 30 miljoner kronor för att renovera och byta rör i våra gator, pengar som de vill att vi 74 hushåll betalar annars stoppar de fjärrvärmerna i hela området, berättar Christer Boije af Gennäs.

Så sent som 2018 bytte det kommunala fjärrvärmebolaget rören i närliggande villagator utan att debitera nyanslutningsavgifter. Men nu har policyn lagts om.

Vid Villaägarnas Riksförbund är Jonathan Lindgren expert på kommunala tjänster. Han befarar att fler fjärrvärmebolag ute i landet kommer att följa efter SFAB:s exempel om den nya sortens anslutningsavgift inte stoppas.

– Man tar inte sitt samhällsansvar. Det är också moraliskt fel mot de boende som betalat under många år för något så grundläggande som värme.

Kommunerna Botkyrka och Huddinge är nu genom sitt gemensamma fjärrvärmebolag, SFAB, först i landet med att driva linjen att kostnaderna för uppgradering av äldre system ska bäras kvarter för kvarter av närmast berörda kunder.

Det tycks inte spela någon roll att SFAB samtidigt går med kraftig vinst och att bolaget de senaste åren skickat tiotals miljoner kronor i koncernbidrag till ägarkommunerna.

– De låter hellre fjärrvärmebolaget dela ut vinster än sköter underhållet. Vi har betalat fasta och rörliga avgifter i alla år, men nu känns det som en sorts utpressning, säger Christer Boije af Gennäs om mötet på Folkets hus.

Här ligger Hirdvägen och Norrskogsvägen i Norsborg där 74 småhus håller på att bli ett principfall som kan få följder i hela Sverige. Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

De boende har nu vänt sig till Energimarknadsinspektionen för en prövning. Ärendet som är det första i sitt slag, lär följas av hela fjärrvärmebranschen. ”Vi har inte stött på denna fråga tidigare och har ej statistik på hur renoveringsbehovet för fjärrvärmenätet ser ut i Sverige”, konstaterar tillsynsmyndigheten i ett mejl till SvD.

Inte heller Louise Ödlund, professor i energisystem vid Linköpings universitet har stött på något liknande trots många kontakter med energibolag, industrier och fastighetsbolag.

– Då sitter jag sedan tio år också i Fjärrvärmenämnden. Men det här låter både intressant och lurigt.

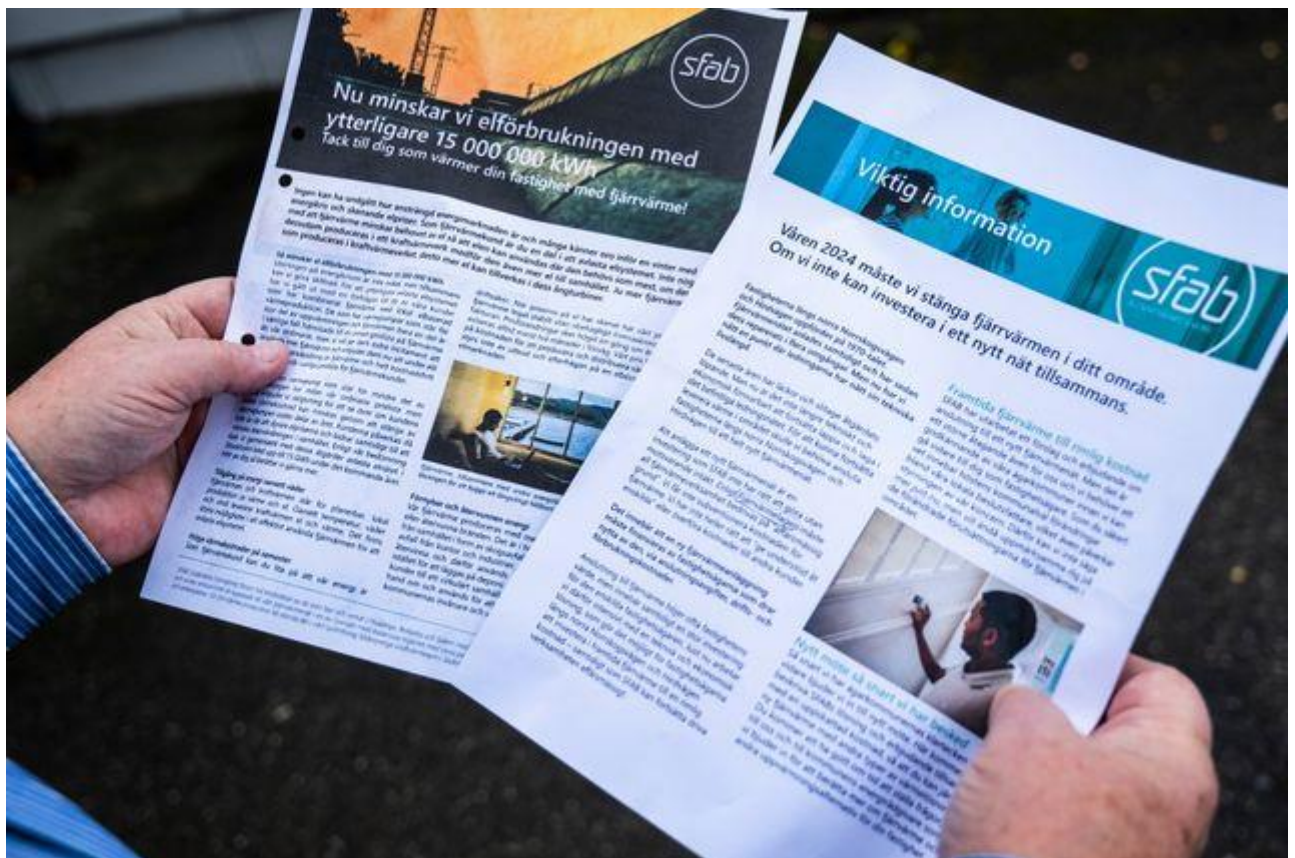
Vid Södertörns Fjärrvärme AB är Ulrika Snellman vd. Hon hävdar att bolaget följer lagen när man nu vill ta ut ”nyanslutningsavgifter” även av gamla kunder. Enligt Snellman måste fjärrvärmeverksamhet bedrivas affärsmässigt.

Så man är kund tills fjärrvärmesystemet är ungefär 50 år. Sedan måste man betala ny anslutningsavgift, annars är man inte längre kund?

– Det gäller villa- och radhusområden där ledningsstrukturen är gammal. Vi vill försöka behålla alla kunder och har haft ett informationsmöte så att kunderna ska kunna vara förberedda, svarar Ulrika Snellman.

Men på andra gator renoverade ni fjärrvärmesystemet utan att berörda villaägare fick betala?

– Det stoppades 2018 för att det var en helt orimlig kostnad. De omläggningarna drog iväg och blev så dyra att det blev reinvesteringar som inte blev lönsamma.

Det kommunägda fjärrvärmebolaget SFAB har skrämt upp sina stamkunder. Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

Era småhuskunder som betalat i alla år, har ändå trott att ni skulle underhålla anläggningen.

– Ett system håller inte hur länge som helst. Så fort det blir läckor lagar vi för att det inte ska vara farligt men småhusägarna har bara betalt rörliga och löpande kostnader i nuvarande drift, inte kommande investeringar. När vi investerar i ett nytt fjärrvärmenät ska den investeringen räknas hem.

Enligt Ulrika Snellman är det omöjligt att fortsätta med fjärrvärme i småhuskvarter om inte fastighetsägarna tar på sig nyanslutningsavgifter. Hon förklarar att eftersom fjärrvärmeutbyggnaden startade så tidigt i Botkyrka, så kan det förklara varför SFAB nu kan vara först i landet med det tuffa beslutet att stänga system om inte villaägarna är med och finansierar omläggning.

Kan inte SFAB åtminstone ta hälften av kostnaden 300 000–400 000 kronor?

– Det kan jag inte svara på nu. Vi kommer att ha möten med ägarkommunerna. Vi behöver ha en lösning godkänd av våra ägare, svarar Ulrika Snellman som också påpekar att nästan alla i ett område måste vara med på nyanslutning för att det ska bli lönsamt.

Hos Villaägarnas Riksförbund handlar det nu om att ”stämna i bäcken” så att liknande nyanslutningsavgifter inte etableras som ny praxis i landet.

– Det behövs ju snart renoveringar på många orter, och tar man då nyanslutningsavgifter, går fjärrvärmens långsiktighet förlorad. Man bryter ett samhällskontrakt med de boende, och då bör nog politiken kliva in, säger Jonathan Lindgren.

SFAB:s vd Ulrika Snellman håller inte med. Och hon tycks mena att Fjärrvärmelagen är bristfällig:

– Som jag förstår Fjärrvärmelagen en konsumentköplag som utgår från att fjärrvärmenät bara byggs en gång och att man sedan har fjärrvärme i evighet. Men så är det inte. Nätet har en livslängd och SFAB kan inte reinvestera helt själva, inte minst när lagen låter kunden ha bara tre månaders uppsägningstid.

Paret Margareta och Christer Boije af Gennäs har bott i kedjehuset sedan 1970-talet. Nu måste kvarterets fjärrvärmenät bytas ut och de måste själva betala. Foto: Magnus Hjalmarson Neideman

I sin lilla 70-talsvilla berättar Christer Boije af Gennäs att han börjat sova dåligt om natten.

– Får kommunala bolag verkligen bära sig åt så här? På Folkets hus sa SFAB att de ”inte tänker vara finansinstitut” och att om vi villaägare inte tar på oss nya anslutningsavgifter så får vi byta till annan uppvärmning. Men alternativet, bergvärmepump är inte heller billigt – det kan kosta uppåt 200 000 kronor och det kommer att dra en hel del el.

SvD har sökt Ebba Östlin (S), kommunstyrelsens ordförande i Botkyrka.

Läs mer

Flera miljoner har fjärrvärme

Flera miljoner har fjärrvärme

Fjärrvärme började byggas ut storskaligt för cirka 50 år sedan och står idag för över hälften av all uppvärmning till bostäder och lokaler. 90 procent av landets flerbostadshus och 20 procent av landets småhus är anslutna.

I ett fjärrvärmeverk hettas vatten upp för att sprida värme till de hus på orten som är uppkopplade. Eftersom rören ligger nedgrävda i marken är fjärrvärmen osynlig.

Fjärrvärmen har bidragit till lägre koldioxidutsläpp och renare luft i Sveriges tätorter.

Johan Hellekant